



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

23 An gesta, vel data, vel extorta per metum, teneant in conscientia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

tur alicui propter inopiam. Si verò in largitione elemosynæ error est in alia qualitate personæ, præter quam paupertate, donatio tenet. Item, si donatio est non in elemosynam, sed ob aliam causam, tunc si error sit in qualitate personæ, donatio tenet, sed cum ea distinctione, quam nos attulimus supra in questione præcedenti in capite de acceptis per simulationem, vel hypocrisim. Alij verò aliter distinguunt: si error, inquit, nascitur ex dolo donatarij, tunc donatio per errorem facta non tenet, si verò ex ignorantia donantis, tunc donatio tenet: quia in priori donatarius dedit causam errori, in secundo verò non dedit. Res pateat exemplis: finxit quis ex industria vitæ prohibitam, ut ei Episcopus beneficium Ecclesiasticum conferret, collatio non tenet, si autem Episcopus putavit Titium esse probum virum, cum non esset, & ideo dedit beneficium, collatio tenet. Ita Alexander loco citato in prædica questione. Sed ut citant Adrianus, & Medina locis supra citatis: hæc distinctio, meti quidem sententia nihil valet: quia si quis est idoneus ad beneficium, siue fingat ex industria prohibitam, siue non, collatio tenet, quia causa propter quam beneficium conferri debet, est, ut clericus sit idoneus. Quare aliter est distinctio faciendâ, ut ait Medina: Si error videlicet est in causa finali, propter quam res datur, tunc siue error sit in substantia rei, siue in qualitate, donatio non tenet, quia est perinde ac si esset donatio ob causam, quæ causa non subsistente, non tenet. Si verò error est solum in causa impulsiva, tunc error in qualitate rei non inducit obligationem restituendi quod donatur, quia non est donatum propter illam causam impulsivam, ut patet ex his, quæ supra diximus.

Postremò notandum est, in quibusdam rebus fieri solere quasdam simulationes, & fraudes, quæ communiter fieri solent in illis rebus, & solent etiam fieri communiter ab utraque parte. v. g. in ludo collutores solent uti quibusdam simulationibus, quibus fingunt male sibi aliam succedere, ut sic maius lucrum obtineant ab altero collutore, qui incautè auget spontaneam. Item in bellis solent esse quasdam simulationes, & insidias communes utrique parti bellicanti, quæ stratagemata dicuntur. De his igitur simulationibus, & fraudibus dicitur, id, quod obtinetur per eas, non esse restitutioni obnoxium ex hoc capite, quod per simulationes, & fraudes sit acquisitum, quia huiusmodi fraudes sunt utrique parti aduersæ communes, & fieri solitæ sunt, unde & solent esse notæ cuique prudenti, quod si quis fallitur, sibi imputare debet, quia in eulmodi casibus incautus, & imprudens.

An gesta, data, vel extorta per metum, teneant in conscientia.

CAVTV XXIII

EXSTAT titulus in Digestis. De eo, quod metus causa gestum erit. Et in iure Canonico extat titulus De his, quæ vi, metu, & causa sunt. Unde necesse est tractare in genere, an obligationes metu factæ habeant vim: nam ut docet S. Thomas 1. 2. q. 6. art. 1. Metus licet voluntarium simpliciter non tollat, minuit tamen.

Notandum est primo, esse metum quandam, quem Iuriconsulti iustum appellant, & Theologi, ac Philosophi, metum eadentem in constantem virum: Qui quidem ideo in constantem virum cadens dicitur, quia cum etiam viri constantes habent, & quia animi constantiam, & virtutem non tollit, sed admittit: & eadem ratione dicitur iustus, quia viri etiam boni illum habent. Alius verò dicitur metus levis, siue vanus, non iustus, nec cum ratione coniunctus, qui ex leuitate animi nascitur, & viri constantiam & virtutem non admittit, quia temere, & sine causa existit. Est autem metus cadens in constantem virum, quo, ut maius malum vitemus, vel quo ob metum maioris mali eligimus, & facimus id quod minus malum est. Et talis est metus mor-

tis, vel servitutis, vel carceris perpetui, vel vinculorum, vel verberum, aut maximi cruciatus, aut infamiae, dedecoris, stupri, amissionis patrimonij.

His positis, conuenit inter omnes, si metus iste ex causa rationabili Titio inuenitur ob culpam eius; aut in peccatum delicti quod fecit, & Titius metu donat, vel promittit, vel se obligat, tenet obligatio, l. Si mulier. ff. De eo quod metus. Et ubi liberta ingrata, quia patronus volebat eam in servitutem secundum leges id concedentes reuocare, donauit pecuniam patrono, metu se eam in servitutem redigeret ob ingratitude, valet donatio, nec datur repetitio eius quod donauit. Item si femina dicat Titio condemnato ad mortem, vel captiuo apud hostes: Ego te pecunia liberabo, si promittens dicitur me in vxorem. Item si iudex dicat iuueni, qui corripit vices, & ob id condemnari debebat: Non te condemnabo, si eam duxerit vxorem, si promittat, promissio tenet. Colligitur hæc ex l. Contraet. §. Sed vni. ff. De eo, quod metus causa. Sic enim docet Sotus in 4. Distinct. 29. quest. 1. art. 3. Almainus in 4. Distinct. 25. quest. 2. Siluester verbo Metus quest. 6. & 12. Si autem metus non fuisse inuenitur, tunc obligationes metu factæ non tenent. v. g. Si adulter in adultério deprehensus, qui ne occidatur à d. deprehendente, obligat se ad aliquid faciendum, talis obligatio non tenet: nam licet secundum leges eiusdem impudens occidi possit, peccatum tamen est illum occidere sine deprehensum, ut abbi diximus. Similiter si fur deprehensus, ne ab eius deprehensore occidatur, promittat summam pecunie, talis promissio non valet. l. Nec timorem. §. l. Ista. ff. De eo quod metus causa.

Si roges, quid si metu ne prodatur fur, vel adulter, vel ne accusetur, pecuniam promittit, tenebitne promissio, et tenebit. Ratio dubitandi est: nam ex legibus supra citatis colligitur promissionem non valere, & tamen ex l. Si mulier supra citata. ff. De eo quod metus causa, colligitur huiusmodi promissionem tenere, quia facta est ex metu mentis, sed iuste, quia ob culpam suam, & quia iure accusari, & prodi poterat tanquam fur, & adulter, quare prædictæ leges videntur esse contrariæ: Sed reuera non sunt contrariæ, ut rectè aiunt Siluester, Angius, & Sotus. Nam licet fur, & adulter in delicto deprehensi iure prohi possint, & accusari, male tamen, & turpiter accipit quis pecuniam ne prodatur, vel accuset, vitiose contra bonum commune; ideo leges concedunt in foro exteriori repetitionem pecunie sic acceptæ, actione de eo quod metus causa. Alia verò ratio est de patrono, qui à liberta ingrata accipit pecuniam ne eam in servitutem reuocet, quia iure est illi concessum, ob ingratitude ne eam in servitutem restituam redigat. Et non solum est hoc illi concessum, sed etiam nulla lege est prohibitum pecuniam accipere ne reuocet. Et ideo in iure non datur repetitio, si accipiat.

Primo quaeritur, An qui per metum aliquam donationem extorsit, teneatur restituere extra casus supra positos? Respondetur, tenetur. Sic Innocentius, Hostiensis cap. finali, De his, quæ vi, metu, & causa sunt, Siluester in verb. Metus quest. 12. Et verò. Restitutio 2. §. 7. Et ratio est, quia quod metu extorquetur, non donatur alicui, si metus abest, ergo donatio metu facta est inuoluntaria. Et ita est intelligendum id, quod diximus de omni ea donatione, quæ sit gratis, & liberaliter, quales sunt elemosynæ, legata, testamenta. Item non solum accepta ex donatione per metum sunt restituenda, sed etiam ea omnia quæ amittit quis per metum. l. Si cum exceptione. §. Fictus. ff. De eo, quod metus causa. Item, si aliquid ex donatione per metum acceptum est, non solum obligaturis, qui primo accepit, sed omnis alius, ad quem res pertinet quocumque titulo oneroso. l. Metum. §. Cum autem. ff. De his quæ metus causa.

Secundo quaeritur, An contractus, & obligationes per metum factæ sint in ipso iure irritæ? De hac re Gioiosa in cap. Abbas De his, quæ vi, metu, & causa sunt. Panormitanus in cap.

in cap. Cum locum, de Sponsalibus, Siluester verb. Metus, qua. s. Ex quibus patet octo esse, quae ipso iure sunt irrita, eo quod ex metu fiant. Primo, omnis elemosina, & donatio quevis, quae ex sua conditione exigat ut gratis, & liberatim fiat: Secundo, Matrimonium, cap. Veneri secundo, & cap. Cum locum de Sponsalibus. Tertio, Promissio dotis, vel solutio. l. Si mulier. §. Si dos. ff. De eo, quod metus causa. Quarto, iurisdicção per metum extorta non transferitur, qualis est electio Praelati, cap. Vbi periculum. §. Ceterum, de Elect. in Sexto, & prorogatio iurisdicçãois. l. 2. ff. de Iurisdicção. Quinto, auctoritas tutorum metu extorta. l. §. Finali. ff. De Auctoritate tutorum. Sexto, Absolutio ab excommunicatione, ut diximus in materia de excommunicatione. Septimo, testes testamentorum, qui testamento assunt. ff. de Testamento. Octavo, & ultimo, verum metu ab homine iniuste inculco factum, cap. 1. De his, quae vi, metuus causa sunt.

Tertio queritur, An caetera modo numerata, praeter donationem metu factam, accepta teneant in conscientia? In hoc Iurisperitorum est opinio, caetera tenere, sed in iudicio repeti posse officio iudicis, & per actionem siue exceptionem metus causa. At vero Theologorum est opinio, ut aiunt Siluester, Angelus, & Almatius locis supra citatis, non tenere in conscientia, quodetscunque metus est cadens in constantem virum: & ita est dicendum, quodocumque res est accepta per donationem metu factam, qualia sunt elemosinae, testamenta, & legata, & alia huiusmodi: quia donatio ex vi, & natura sua habet, ut sit liberaliter, & gratuita rei concessio, at quod metu extorqueatur, non est liberaliter, & gratuito donatum. Item si metus non esset, res non donaretur, ergo per metum involuntarie donatur. Iurisperitorum vero sententia non intelligitur de iudicio interiori, sed de exteriori, in quo, officio iudicis res per metum datur, & acceptas restituere quis cogitur vi actionis quod metus causa.

Sequitur ex dictis, venditionem rei metu factam iusto tamen pretio, in conscientia esse validam, & etiam in foro exteriori, nisi quod in foro exteriori si metus sit iustus, siue grauis officio iudicis reuocatur. Idem dicendum de locatione metu facta, sed iusto pretio.

Quarto queritur, An iuramentum metu extortum habeat vim obligandi in conscientia. v. g. metu mortis promittit quis latronibus iuramento pecuniam se daturum, An in conscientia obligetur pecuniam solvere, ne iuramentum frangat: De hac re diximus in tractatu de Iuramento, cum ageremus de secundo Praecepto Decalogi.

In praesentia breuiter dicamus, inter omnes conuenire tam Iurisperitos, quam Theologos, iuramentum, quantumvis metu extortum, si absque interitu aeternae salutis, hoc est, si absque peccato possit impleri, cum fiat in materia aliquo iusta, in conscientia vim habere obligandi, quale est iuramentum praedictum. Quod si dicas, simplex promissio ex metu latroni facta non valet, ergo nec iuramentum tenet: Probat, quia iuramentum promissioni simpliciter adiectum confirmat promissionem, ergo si promissio aliquo est licita, iuramentum tenet. Respondetur ex ijs quae diximus in tractatu de contractibus, disparem esse rationem in promissione simplici, vel iurata, quia promissio simplex non habet obligationem aliunde, quam à libero consensu promittentis: at metus cadens in constantem virum, tollit liberum consensum. Et ita simplex promissio metu facta manet absque obligatione: sed quando promissio est iurata, tunc habet obligationem aliunde, nimirum à iuramento promissioni adiecto: Nam propter Deum adductum in testem, debet omne iuramentum aliquo licitum impleri.

Secundo dicimus, in foro exteriori civili, aut Ecclesiastico, dari exceptionem contra iuramentum metu extortum, & hoc fit in personam eius, qui ex malitia iuramentum extorsit. Tertio, etiam in foro exteriori non daretur absolutio à iuramento metu extorto, is qui iniuste per metum iuramentum extorsit, tenetur in conscientia restituere accepta per iuramentum dictum, quae sunt donata per metum, & consequenter non liberet, & gratis, ac promde involuntarie.

Postremo, hac eadem dicimus de quocumque alio iuramento, ad redimendam iniquam vexationem factum.

Quinto queritur, An metus debeat esse iustus, hoc est, cadens in constantem virum, ut locum habeant ea quaecumque haecenus diximus? In hoc inter leges iuris Civilis communis videtur esse aliqua repugnantia. Nam in l. §. Qua oneranda, in fine. ff. Quam rem alio non statim, coartat satis esse metum qualemcumque. At vero in l. Vanus timoris. ff. De Reg. iuris, & l. Metus. ff. De eo quod metus causa, aperte dicitur, vani timoris nullam esse excusationem.

Siluester, & Angelus locis supra citatis, aiunt, quidquid leges iuris Civilis decernant, obligationem esse in conscientia restituendi quidquid est acceptum per donationem qualemcumque metu factam.

In hac re primò dicimus, in foro exteriori leges non dare actionem, quod metus causa, quodocumque metus est leuis, & hoc est quod leges supra citatae decernunt. Secundo, in conscientia videndum est, an metus, qualiscumque fuerit, sit causa finalis donationis, an causa tantum impulsiva. Si est causa finalis, tunc verum est, quod aiunt Siluester, & Angelus, donationem, non valere, quia si metus etiam leuis abesset, donatio non fieret: Si vero tantum est causa impulsiva, donatio valet, quia etiam, metu sublato, donatio fieret, & metus solum fuit causa, ut factus, & citius donatio fieret, non tamen simpliciter, ut fieret.

Sexto queritur, An si metus solum sit reuerentiae, teneat donatio per metum facta? Iurisperiti affirmant tenere, ex l. §. Qua oneranda supra citata. Vt v. g. Si patronus accipiat aliquid sibi datum à liberto ob metum, quo libertus reueretur patronum, si filius ob reuerentiam metum, se obligauerit ad soluendum ex suo as alienum pro patre, ita ut fidem patri dederit se soluturum. Si vxor non reuocet venditionem, aut renunciationem iuris hypothecae ob reuerentiam mariti: Si clericus non reuocet renunciationem beneficij, vel alterius iuris Ecclesiastici, ob reuerentiam Episcopi. Idem de seruo respectu Domini, & de subdito respectu Principis. Siluester tamen, & Angelus locis supra citatis, similiter aiunt, quidquid leges decernant, obligationem esse in conscientia restituendi, quod est acceptum per eiusmodi donationes.

Dicendum igitur est sicut in dubio praecedenti. Primo, in foro exteriori per leges non dari exceptionem, Quod metus causa, quando metus est reuerentiae. Secundo, in conscientia, si reuerentiae metus, est causa finalis donationis, donatio non valet, quod aiunt Siluester, & Angelus. Tertio, si reuerentiae metus solum est causa impulsiva donationis, tunc in conscientia donatio valet. Et patet ex dictis, nam tunc metus solum fuit causa ut donatio citius & facilius fieret, non tamen, ut simpliciter fieret.

An data ob causam, vel conditionem, causa, aut, conditione non subsequente, teneant in conscientia.

CAPVT XXIV.

PRIMO est notandum, quatuor esse, quae in donationibus, aut alijs contractibus. Solent adijci, quae communiter à Iurisperitis, & Theologis dici solent conditio, modus, demonstratio, causa. Secundo est notandum, conditionem esse suspensionem, id est, dispositionem actus, siue contractus ex euentu incerto futuro apposito, in quem euentum dispositionis facta est collatio. ff. Si certum petatur. l. Itaque. v. g. lego, vel promitto Titio partem meorum bonorum, si fuerit Consul, vel si vxorem duxerit, est conditio: Et conditione expleta, purificatur, ut communiter Iurisperiti loquuntur, omnis conditionalis contractus. Instit. de Verbo obligationib. §. Ex conditionalibus.

Item